

La història d'un "lloc de memòria" en el marc de l'exili mèdic català: l'Hospital Varsòvia

Martínez Vidal À, coord. Exili, medicina i filantropia. L'Hospital Varsòvia de Tolosa de Llenguadoc (1944-1950). Catarroja (País Valencià): Editorial Afers; 2010. ISBN: 978-84-92542-36-9

Comentari de Carles Hervás

Societat Catalana d'Història de la Medicina.

Aquest llibre, del qual recentment ha aparegut una edició en francès, és fruit d'una ja llarga recerca que l'equip liderat per Àlvar Martínez Vidal (antic professor d'història de la medicina i de la ciència a la Universitat Autònoma de Barcelona i en l'actualitat a la Universitat de València) ha dut a terme al voltant del món de l'exili dels metges catalans que es van veure obligats a fugir del seu país un cop acabada la guerra civil. No és la primera aportació del grup: l'any 2007 ens van donar una altra mostra del treball amb l'exposició "Metges Catalans a l'Exili" que va tenir una ampla difusió per diverses institucions del país i que es pot consultar a la web www.metgesalexili.cat.

L'Hospital Varsòvia (res a veure amb la capital de Polònia: el nom li ve donat pel del carrer de la ciutat de Tolosa on estava ubicat i el seu significat es correspon amb una deformació afrancesada, *verso-vin*, de l'expressió occitana *vessar el vi*) fou un exemple paradigmàtic de com, fins i tot enmig de les duríssimes circumstàncies que en general envoltaven la vida quotidiana dels republicans exiliats, podem trobar el testimoni de persones que van oferir el millor d'elles mateixes per ajudar fins al límit de les seves possibilitats els companys malalts i desvalguts.

Durant dècades, i com a conseqüència de l'oblit que els llargs anys de la dictadura van estendre sobre tot allò que s'allunyava de la *memòria oficial*, aquest centre fou un episodi desconegut fins i tot per a la majoria dels investigadors. Sortosament, aquest llibre curt, fàcil de llegir, però dens i ric en l'aportació documental, ens ofereix

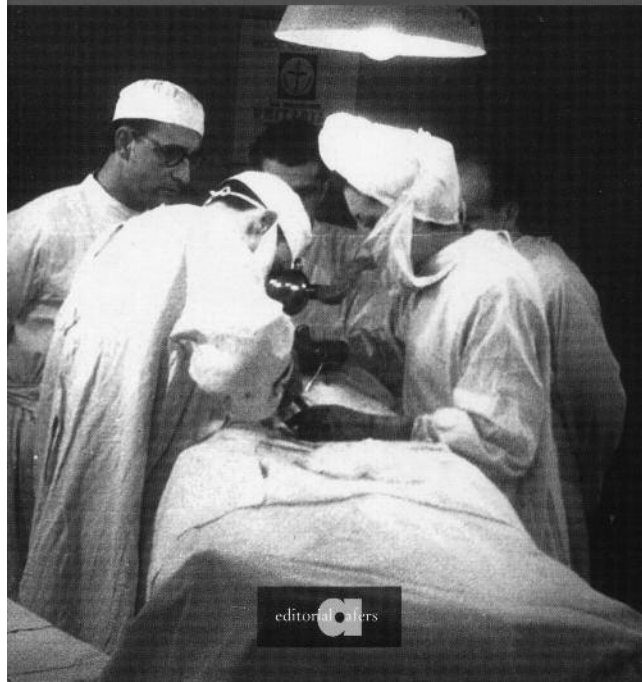
una visió rigorosa del que a hores d'ara podem saber sobre el que va significar aquesta institució durant els anys en què va funcionar al servei dels exiliats espanyols.

L'origen de l'hospital, tal com expliquen Àlvar Martínez Vidal i Alfons Zarzoso en el primer capítol, cal situar-lo en el context de la denominada "*Operación Reconquista*", impulsada pel Partit Comunista d'Espanya.

Exili, medicina i filantropia

L'Hospital Varsòvia de Tolosa de Llenguadoc (1944-1950)

ÀLVAR MARTÍNEZ VIDAL (coord.)

Correspondència: Dr. Carles Hervás Puyal
Metge i historiador
President de la Societat Catalana d'Història de la Medicina
C/ Major de Can Caralleu, 1-7
08041 Barcelona
Tel. 699 789 680
Adreça electrònica: 5081chp@comb.cat

nya i que pretenia derrocar el règim franquista combinant la invasió militar del territori espanyol amb un suposat aixecament de la població civil. El fracàs de l'intent d'ocupació de la Vall d'Aran, l'octubre de 1944, va produir centenars de baixes entre els guerrillers. Per poder donar assistència mèdica als maquis ferits s'habilitaren diversos hospitals de sang a la rera-guarda, en territori francès. Als afores de Tolosa, al carrer Varsòvia, es condicionà com a hospital un antic *château* desafectat, ubicat al mig d'un barri on es concentraven molts refugiats espanyols. Un cop acabada l'activitat guerrillera, l'hospital no desaparegué i es convertí en un hospital civil, servit per metges espanyols, destinat a atendre els refugiats malalts. A partir d'aquest moment s'inicia una etapa diferent, en la qual l'hospital, gràcies a l'esforç i la dedicació del seu personal –i sense marginar la seva funció assistencial– es converteix en un espai de ciència, on es fa formació, recerca, campanyes sanitàries, etc.; un fet força remarcable si tenim en compte les circumstàncies que l'envoltaven. Martínez Vidal i Zarzoso analitzen exhaustivament tots els aspectes relacionats amb el funcionament de l'hospital, des de la seva activitat assis-

tencial fins a la composició del quadre facultatiu. Però l'episodi de l'Hospital Varsòvia és indestruïble de les tensions polítiques internacionals que configuraren un nou escenari mundial aparegut al final de la Segona Guerra Mundial. Jordi Guixé i Sebastiaan Faber expliquen amb detall els efectes que aquesta nova situació va tenir en el decurs de la història de l'hospital així com el suport internacional a l'exili republicà espanyol.

Els dos darrers capítols serveixen de presentació a un valuós complement del text. Es tracta d'un DVD que conté dos documents excepcionals: un facsímil de la revista *Anales del Hospital Varsovia* i un documental produït l'any 1946 amb el títol *Spain in Exile*. La periodista Empar Pons analitza la revista publicada des de l'hospital i Àlvar Martínez i Antoni Adam ens expliquen el procés de creació de la pel·lícula en el context dels moviments d'ajuda americana a les víctimes de la guerra.

En resum, un llibre imprescindible per descobrir un episodi gairebé ignorat del qual fins ara no disposàvem d'informació suficient. Aquest text, sens dubte, i malgrat ser considerat pels seus autors encara com “*un llibre inacabat, una obra en construcció*”, contribuirà decisivament a omplir aquest buit.